

OPENBAAR MINISTERIE

Parket-Generaal

Inleidend

Zedendelicten zijn zeer ingrijpend voor slachtoffers, hun directe omgeving en de maatschappij als geheel. Een zedendelict is óók zeer ingrijpend voor mensen die hier vals van beschuldigd worden. Met al die belangen dient het Openbaar Ministerie (OM) rekening te houden als leider van het opsporingsonderzoek. De veiligheid van het slachtoffer en het beëindigen van (de dreiging van) seksueel misbruik staan daarbij altijd voorop. Het OM is zich ervan bewust dat een strafrechtelijk onderzoek naar seksueel misbruik zeer belastend kan zijn voor slachtoffers en hun omgeving. Bij het voorkomen van secundaire victimisatie ziet het OM een belangrijke rol voor zichzelf weggelegd. Gezien de complexiteit en de grote impact van zedenzaken worden deze alleen behandeld door speciaal hiertoe aangewezen en opgeleide officieren van justitie, ondersteund door gespecialiseerde secretarissen. Deze officieren van justitie kunnen verschillende middelen inzetten ter voorkoming van secundaire victimisatie. Zo kan de officier van justitie een slachtoffergesprek voeren waarin de tijd wordt genomen om een slachtoffer een vervolgingsbeslissing toe te lichten en/of om het verdere verloop van het onderzoek en een eventuele zitting uiteen te zetten. De ervaring leert dat slachtoffers hierdoor een groter gevoel van controle op het verloop krijgen waarmee het risico op secundaire victimisatie verkleind wordt. Voorts streeft het OM ernaar om bijvoorbeeld het aantal ondervragingen indien noodzakelijk zo veel mogelijk te beperken en herhaling van vragen te vermijden, evenals visueel contact tussen het slachtoffer en de verdachte, bijvoorbeeld door het slachtoffer te horen buiten de openbaarheid.

Het OM heeft een belangrijke taak te vervullen bij de juiste bejegening van slachtoffers. Tegelijkertijd moet onderkend worden dat het OM niet 'in de frontlinie' opereert. Anders gezegd is het OM een zogenaamde tweedelijns-organisatie. Slachtoffers zullen in vrijwel alle gevallen eerst in contact komen met andere organisaties zoals de politie, het CSG of een advocaat. Het OM komt pas in tweede instantie in aanraking met het slachtoffer en zet haar bevoegdheden in ten behoeve van de waarheidsvinding. Er vindt dus minder direct contact plaats tussen het OM en het slachtoffer dan bijvoorbeeld tussen politie en het slachtoffer. Het OM heeft er evengoed groot belang bij dat alles voorafgaand aan het opsporingsonderzoek waaraan zij leiding geeft op een juiste manier gebeurt. Slachtofferbejegening is een belangrijk aspect hierbij. Mede om die reden steunt het OM initiatieven zoals het 1-loket-voorstel, de pilot slachtofferadvocatuur en het project Herstelcirkels. Wanneer dergelijke zaken immers goed georganiseerd zijn komt dat ook de kwaliteit van het opsporingsonderzoek ten goede, hetgeen bijdraagt aan de bescherming van slachtoffers. Ook is het belangrijk dat vanaf het moment dat iemand zich meldt bekeken wordt welke inzet het beste past bij de belangen van het slachtoffer. Dat kan het strafrecht zijn maar gedacht kan ook worden aan (een combinatie met) herstelbemiddeling, mediation of andere hulpverlening.

Verwachtingen ten aanzien van het wetsvoorstel seksuele misdrijven

Het wetsvoorstel Seksuele Misdrijven streeft naar een zo optimaal mogelijke bescherming van slachtoffers van seksuele misdrijven. In het wetsvoorstel wordt méér seksueel overschrijdend gedrag strafbaar gesteld dan het geval is in de huidige zedenwetgeving. Het OM onderschrijft het belang van de modernisering van de wetgeving en is zeer te spreken over de ruimte die is geboden voor inbreng vanuit het OM en voor andere partners in de strafrechtketen. Het OM heeft uitgebreid en gedetailleerd gereageerd gedurende de periode van consultatie. In het kader van dit rondetafelgesprek van 9 december 2021 benoemen we graag nogmaals dat het OM zich goed kan vinden in de wijzigingen ten aanzien van de delicten aanranding en verkrachting, welke in de voorgestelde, nieuwe vorm het verrichten van seksuele handelingen bij het ontbreken van de wil van het slachtoffer, strafbaar stelt. Dit biedt meer mogelijkheden voor het OM om ook in gevallen waarin het slachtoffer niet gereageerd of zich verzet heeft – omdat het slachtoffer daar op dat moment niet toe in staat is geweest – maar er wél sprake was van het ontbreken van de wil, vervolging in te stellen. Het OM kan zich ook goed vinden in de voorgestelde strafrechtelijke bescherming tegen nieuwe online delictsvormen, met name waar het gaat om online seksueel misbruik, zoals opgenomen in het wetsvoorstel Seksuele Misdrijven. Het OM heeft als belangrijke kanttekening in haar reacties steeds meegegeven dat het van belang is dat voor iedere burger duidelijk is dat er ten aanzien van het wetsvoorstel een realistisch beeld wordt geschetst van de (on)mogelijkheden van het wetsvoorstel. Het verlagen van de drempel voor strafbaarheid betekent niet dat waarheidsvinding en bewijsvergaring gemakkelijker zullen worden. Bij zedenzaken is er vaak sprake van beperkte mogelijkheden tot het leveren van bewijs. Niet zelden bestaat het bewijs in zedenzaken slechts uit twee tegengestelde verklaringen van de mensen die aanwezig zijn geweest en ontbreekt het aan ondersteunend bewijs voor zowel het ene als het andere scenario.

Dat gegeven zal de nieuwe wet niet kunnen wijzigen en het is van belang dat de overheid hierover duidelijk en eerlijk is richting haar burgers.

Het OM zet zich samen met haar ketenpartners in om waar mogelijk efficiënter te werk te gaan in zedenzaken. Er wordt gezocht naar de juiste balans tussen zorgvuldigheid en snelheid, factoren die beide bijdragen aan de kwaliteit van het opsporingsonderzoek en daarmee aan de veiligheid van het slachtoffer. Het OM heeft daarbij – net als veel andere ketenpartners – te maken met capaciteitsproblemen. Die worden met de nieuwe wetgeving niet opgelost. Via de motie Hermans zijn er weliswaar extra middelen vrijgemaakt voor de invoering van de wet, maar dit geld is gericht op de uitbreiding van capaciteit die nodig wordt geacht. Er worden immers méér handelingen strafbaar gesteld in het nieuwe wetsvoorstel en de verwachting is dat daardoor het aantal aangiften toe zal nemen na de invoering van het wetsvoorstel. Dit extra geld vanuit de motie Hermans is dus zeker nodig, maar lost het *huidige* capaciteitsprobleem niet op. De huidige capaciteitsproblemen leiden tot voorraden en wachttijden in alle strafzaken. De behandeling van zedenzaken is een landelijke prioriteit van het OM, maar ook deze zaken leiden onder het capaciteitsprobleem. Er is een tekort aan rechters en officieren en daarnaast worden rechtszittingen steeds complexer: er worden vaker deskundigen, tolken en getuigen ingezet. Daarbij hebben veel zaken tegenwoordig een digitale component, hetgeen om specifieke deskundigheid vraagt bij de politie en het OM. Het afhandelen van zaken kost daardoor steeds meer tijd.¹

Tot slot, het OM heeft na jarenlange bezuinigingen eerst een versteviging van het fundament nodig om goed uitvoering te kunnen geven aan extra taken. Het OM moest de afgelopen jaren meer leveren met minder geld. Sinds 2011 heeft het OM te maken gehad met structurele bezuinigingen van meer dan € 100 miljoen euro per jaar. Deze bezuinigingen hebben het OM in de basis van de organisatie geraakt. Tegenover de bezuinigingen stond de afgelopen jaren ook een aantal investeringen. Extra geld ging wel steeds gepaard met extra taken, zoals slachtofferzorg, terrorismebestrijding en de aanpak van ondermijning. Daardoor blijft de uitoefening van basistaken van het OM onverminderd onder grote druk staan en ervaren OM-medewerkers een te hoge werkdruk.

Conclusie

Het OM zet zich elke dag in om slachtoffers van seksuele misdrijven te beschermen en de daders op te sporen en te vervolgen. De nieuwe wet seksuele misdrijven zou hier een verdere bijdrage aan kunnen leveren, maar het is van belang dat hierbij wel een realistisch beeld wordt geschetst richting de samenleving. De mogelijkheden van het strafrecht zijn beperkt en zullen dat ook met het nieuwe wetsvoorstel blijven.

¹ [Kamerbrief](#) over stand van zaken voorraden strafrechtketen en toepassing tijdelijke maatregelen, november 2021